

Verschillende rollen in de les

Op microniveau, een mega opdracht

In dit topic besteden we aandacht aan de verschillende rollen die een LO-docent kan spelen. Als LO-docent in de les (microniveau), of taken en rollen in de school (mesoniveau) bijvoorbeeld teamleider of schooldecaan, of rollen op regionaalniveau of landelijkniveau (macroniveau) zoals gemeentelijk sportadviseur of onderwijsontwikkelaar bij een onderwijsorganisatie. In dit artikel gaan we inzoomen op de rollen die je als LO-docent speelt in de dagelijkse praktijk van het lesgeven. Dat kan gaan van conciërgetaken (gebouw en materiaalbeheer) tot leerprocesbegeleider en gedragsontwikkelaar(therapeut) en vertrouwenspersoon.

TEKST MAARTEN MASSINK

In het beroepsprofiel van de KVLO (<https://kvloberoepsprofiel.nl/>) worden de kwaliteiten genoemd die vereist zijn voor het goed uitvoeren van het beroep docent LO. Een aantal van die kwaliteiten is belangrijk voor het lesgeven (microniveau), maar zij spelen ook een rol bij functies op mesoniveau (binnen school) en macroniveau (schooloverstijgend). Vandaar dat LO-docenten vaak in andere geleidingen carrière maken. Zij hebben die taken en rollen op lesniveau goed kunnen oefenen. Zie het artikel van Jan Verhulst elders in dit magazine.

Wat zijn de specifieke kernkwaliteiten in de praktijk van het lesgeven? En waarin onderscheid een LO-docent zich van andere docenten?

Materiaalbeheerder

Praktijkvoorbeeld

Ik weet nog van mijn stageperiode dat ik zo gefocust was op het lesgeven dat ik weinig oog had voor het materiaal en materiaalbeheer. Dat was op mijn stageschool ook prima op orde dus ik voelde het probleem niet. Het materiaal was er voldoende en goed onderhouden. Bij het bespreken van de lessen weet ik dat mijn stagebegeleider mij regelmatig wees op het bewaken van het materiaal en het verzorgen daarvan. Als student had ik daar toen weinig oog voor en eerlijk gezegd was ik meer nieuwsgierig naar wat de stagebegeleiders van mijn lessen en mijn lesgeven vond dan van het omgaan met en het op orde houden van het materiaal. Het belang van goed materiaalbeheer drong later tot mij door. Het vraagt een grote inspanning.

Materiaalbeheer en bestellen is binnen de vakgroep vaak een taak die wordt verdeeld onder de vakgroepleden. Dit kan een zeer specifieke rol voor een specialist in de vakgroep worden waarbij het gaat om bijhouden van versleten materiaal en opnieuw bestellen. Daarbij hoort ook het volgen van wat er aan nieuw materiaal op de markt komt en wat nieuwe ontwikkelingen zijn. Het kunnen omgaan met budgetten en afschrijvingstermijnen speelt een belangrijke rol.

	Micro (lesniveau)	Meso (schoolniveau)	Macro (omgevingsniveau)
Pedagogisch bekwaam	Leerlingbegeleider Mentor rol, Luisterend docent rol	Decaan Vertrouwenspersoon	Zorgcoördinator in regio Ontwikkelingspsycholoog
Vakinhoudelijk bekwaam	Materiaalbeheerder Leerlijnen opstellen Lesplanontwikkelaarsrol	Vakwerkplanontwikkelaar Vakoverstijgend projecten	Onderwijsontwikkelaar Eindtermenontwikkelaar
Vakdidactisch bekwaam	Leerproces begeleider Lesuitvoerende rol Verwijzende rol (MRT)	Schoolplanontwikkelaar (MR) Schoolleiding/management	Buurt sportontwikkelaar Regio beleid ontwikkelaar

De docent LO in andere rollen; voorbeelden van de bekwaamheden volgens het beroepsprofiel

In de les is het (leren) omgaan met materiaal zeker ook een belangrijke factor. Opruimen klaarzetten, de juiste omgang met materiaal bewaken, onveilige situaties (slijtage) herkennen en erkennen, leerlingen leren goed om te gaan met materiaal, kleedkamers en gymzalen bewaken (opstellen?) in pauzemomenten. Dan speel je soms de rol van conciërge. Vaardigheden in materiaal- en gebouwbeheer zijn vaardigheden die vaak in de praktijk geleerd worden en vooral ook tijdens de stage aan de orde komen. Spelen de initiële opleidingen hier ook op in? Bijvoorbeeld door contacten te leggen met leveranciers van toestellen en materialen voor een goede wisselwerking tussen wat in praktijk gedaan wordt (kan worden) en wat leveranciers van toestellen en materialen mogelijk maken. Hierbij krijg je te maken met rol van boekhouder met financiële verantwoording en afschrijvingstermijnen. Deze rol is voor een LO-docent wezenlijk anders en uitgebreider dan voor een docent van theorievakken.

Pedagoog en leerlingbegeleider

Het gaat in de les om het begeleiden en ontwikkelen van beweeggedrag van leerlingen. Dit is de rol die je expliciet speelt in iedere les. Deze rol speel je ook bewust en daar zul je ook altijd bewust van moeten zijn vanwege de voorbeeldfunctie. Je kunt soms wat meer of wat minder aanwezig zijn in de les maar je bent en blijft altijd 'de docent'. Die bewustwording begint al in je stageperiode als student. Voor de meesten is dat een vanzelfsprekende rol geworden. Op momenten dat je dat 'vergeet', bijvoorbeeld op informele momenten (op gezellige momenten in of voor of

na de les, op kamp of excursies), kun je behoorlijk in de problemen komen.

In deze rol ben je ontwikkelingsgericht bezig met leren beter te bewegen als aangrijpingspunt en doel om na te streven. Vooral bij leren beter te bewegen kunnen sociaal emotionele aspecten een rol spelen. Het is belangrijk daar goed op in te spelen. Wat doe je als er ruzie ontstaat op het veld in de zaal of als leerlingen fysiek of sociaal onwenselijk of onveilig met elkaar omgaan? Dan wordt de rol van pedagoog/leerlingbegeleider aangesproken. Je zult leerlingen moeten leren kennen en weten hoe met ze te overleggen en communiceren en inspelen op de diversiteit van leerlingen (passend onderwijs). Open en met respect communiceren maar ook grenzen stellen waar nodig.

Praktijkvoorbeeld

Simon is een hoogbegaafde leerling. Hij is niet zo goed in bewegen. Hij heeft ADHD. In de achtergrondinformatie van de klas via de mentor ben je op de hoogte van problemen die het gedrag van deze leerling soms geeft in de les. Hij is erg ambitieus en wil graag de beste zijn. Met LO is dat moeilijk. Hij is niet zo'n goede beweger. Soms heeft hij moeite om zich positief te manifesteren omdat hij voelt dat hij niet goed genoeg is. Hij kiest ervoor zich als clown te gedragen; weigert opdrachten, gooit pylons en markeringshoedjes van zijn plaats. Bij groepen maken is hij niet overal welkom vanwege zijn negatieve gedrag. Hij gaat andere leerlingen lastig vallen. Als hij daarop wordt aangesproken protesteert hij en ontkent hij dat luidruchtig, daarmee aandachttrekkend van de hele klas. Als de docent hem dan naar de kant stuurt voor een 'time-out' weigert hij te gaan. Hoe ga je als docent om met deze situatie?

Lesplanontwikkelaar

Iedere LO-docent maakt zijn eigen lesplan dat hij afstemt op de klas en de specifieke leerling. Dat vraagt deskundigheid en kennis wat betreft de kerndoelen en de eindtermen van de groe-

▲ *Freerunnen in het programma*

pen waaraan hij lesgeeft. Maar ook kennis en inzicht in het ontwikkelingsniveau van de klas (leeftijdsgroep) en de individuele leerling en de verschillen in ontwikkelingsniveaus. Daar moet hij zijn lesplan op afstemmen. Veel kan gedaan worden in de voorbereiding bij het maken van leerplannen (programma's) en lesplannen. Maar naarmate de ervaring toeneemt neemt het repertoire van de docent ook toe en zal hij meer kunnen inspelen en improviseren op de situatie zoals deze zich ontwikkelt en aandient in de les. Een aantal ontwikkelingen in de les zal leiden tot bijstellen van het programma op leerplanniveau en op lesplanniveau.

Deze rol kan zeker gevoed en ondersteund worden door overleg met collega's binnen school maar ook buiten school en het bezoeken van studiedagen. Vooral die studiedagen zijn voor docenten LO interessant die direct leiden tot toepassingen in de les. Een andere sterke factor is de inbreng van leerlingen in de les in het afstemmen van activiteiten.

Praktijkvoorbeeld

De inbreng van leerlingen in de les en de ruimte die je daaraan geeft kan heel inspirerend zijn voor docent en leerlingen. Daarbij geef je leerlingen de kans en gelegenheid (delen van) de les te ontwerpen en deel je deze rol met leerlingen. Dat vraagt vertrouwen in leerlingen. Sommige leerlingen kunnen dit heel goed aan en kunnen met verrassende verbeteringen komen. Belangrijk is dat leerlingen kennis hebben van de bedoeling van de activiteit en daar invulling aan kunnen geven waarschijnlijk op grond van voorbeelden uit het verleden of eigen creativiteit of voorbeelden van eigen club of vereniging in de buurt. Het zal duidelijk zijn dat niet alle groepen hier even ver in zijn qua ontwikkeling. Als docent houd je in de gaten wat mogelijk is en stem je de ruimte af op de groep.

Leerprocesbegeleider

Uiteindelijk ben je als docent degene die lesgeeft in de activiteiten en oefenstof. Je zorgt voor de afstemming op de mogelijkheden van de leerlingen. Dat is de didactische bekwaamheid van de docent. De didactiek begeeft zich in het speelveld van de pedagogiek en de methodiek. Door het leerproces te begeleiden ben je steeds aan het inspelen op situaties die zich voordoen. Wil je leerlingen laten genieten van het bewegen dat ze al beheersen of ga je ze uitdagen met de zone van de naaste ontwikkeling om ze een volgend stapje te laten maken. Dit is al een keuze die je maakt bij het inrichten van de bewegingssituatie. Dan ga je observeren en kijken waar de behoefte ligt. Sommige groepen en activiteiten vragen om de volgende stap. Andere groepen en activiteiten zijn meer gericht op het genieten van het moment en minder op het ontwikkelen van een bewegingsvaardigheid. Wel kan de aandacht dan gericht worden op het samen genieten en leren onderhouden van de situatie (samenwerken).

Dit vraagt van de LO-docent in de les constant voeling houden met de groep en activiteit die je gepland hebt en doelen die je gesteld hebt met de groep voor een les of voor een periode. Hoe ga ik dat beoordelen en evalueren met leerlingen? Hier kunnen praktische dilemma's aan de orde komen. Principiële afspraken kunnen botsen met praktische uitvoeringen in de praktijk.

Leerlingen spelen in een bepaalde periode in vaste oefengroepen vier tegen vier voetbal of hockey (keuze van leerlingen). Deze laatste les gaan leerlingen elkaar observeren met rubrics. Dat betekent dat de helft van de klas speelt en de andere helft observeert en daarna wisselt. Ik merk aan leerlingen dat ze liever spelen dan dat ze elkaar observeren. Stel ik me principieel op en houd ik me aan de afspraak dat leerlingen elkaar in deze afsluiting moeten observeren met een gebruik van een rubric? Of kom ik tegemoet aan de praktische wens van de leerlingen en laat ik ze de volle tijd spelen? Dit zijn vragen, dilemma's waarmee je geconfronteerd wordt in de les. Je neemt in de rol als leerprocesbegeleider een beslissing die passend is voor de situatie.

Tot slot

Materiaalbeheerder en -bewaker, pedagoog en leerlingbegeleider, lesplanontwikkelaar, leerprocesbegeleider. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van verschillende rollen die LO-docenten spelen bij het lesgeven in de praktijk. Soms wisselen die rollen zich razendsnel af of speel je meerdere rollen tegelijk.

Je bent in de gang aan het surveilleren en bewaakt of leerlingen zich rustig omkleden (rol: conciërge en materiaalbeheerder) en een incident tussen leerlingen op weg naar de gymzalen vraagt om jou aandacht (rol: pedagoog) omdat deze jongens zo letterlijk niet samen door een deur jouw gymzaal in kunnen. En dat terwijl je net bezig was de zaal in te richten voor de volgende groep (rol: leerprocesbegeleider) maar daar nog niet aan was toegekomen omdat leerlingen na de vorige les met hulp-/adviesvragen kwamen over een les die zij de volgende week aan de klas wilden geven (rol: lesplanontwikkelaar).

Tips om goed om te gaan met de verschillende rollen zijn:

- binnen de vakgroep taken verdelen en specialisten maken (materiaalbeheer, vakwerkplan ontwikkelaar, leerlingbegeleider)
- specialisering samen laten gaan met gezamenlijke verantwoording en rapportering van zaken (materiaal, bijzondere voorvallen delen...wat zou je doen, met elkaar leerplan bewaken) in vakgroepoverleg
- regelmatig (wekelijks) overleg en situaties met elkaar bespreken
- leren van elkaars expertise en kwaliteiten binnen de vakgroep
- rollen die voorbereid kunnen worden van tevoren doen zodat er in de les ruimte ontstaat in te gaan op 'verrassingen' (materiaal op orde/repareren, lesbrieven klaarleggen...)
- contacten binnen school goed gebruiken (leerlingbegeleiders, orthopedagogen)
- gebruikmaken van externe expertise buiten school (studiedagen, contacten met clubs en verenigingen)
- en vooral...genieten van de verscheidenheid van onze werkzaamheden.

Dat maakt spelen met/van verschillende rollen op één dag in je les op microniveau een megaopdracht. Maar wel verschrikkelijk mooi.

Contact:

m.massink1@upcmail.nl

Kernwoorden:

rollen, microniveau, beroepsprofiel docent LO

Foto's:

Anita Riemersma

▼
Genieten van het moment

